

VERSLAG van het participatietraject 'toekomst Fort van Lier'.

Lier, mei 2022

Masterplan Fort Lier: een verhaal van participatie

Kader

Het ontwikkelen van een duurzame langetermijnvisie voor het Lierse Fort dringt zich op. Leegstand en verwaarlozing hebben immers een negatief effect. Bovendien is er geen duidelijkheid voor de huidige gebruikers. Het Fort van Lier heeft een hoge erfgoedwaarde en kan een meerwaarde betekenen voor de stad en haar omgeving. Momenteel is het ongekend en onbemind.

De stad Lier gaat in samenwerking met Regionaal Landschap de Voorkepen een masterplan opmaken voor het Fort.

Van bij de start van dit project werd duidelijk dat de opmaak van het Masterplan Fort Lier vergezeld van een intensief participatie- en communicatieproces de slaagkansen van dit project aanzienlijk kan vergroten en een wenselijk verschil vormt met eerdere pogingen.

De nodige aandacht ging naar het scherpstellen van het doel van dit traject. In de eerste plaats zetten we sterk in op het creëren van draagvlak. Maar het traject rekent ook op de inbreng van (ervarings-)deskundigen en wil een beroep doen op de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van de (toekomstige) gebruikers. In het traject onderscheiden we 4 groepen belanghebbenden: huidige gebruikers (verenigingen, ...), toekomstige gebruikers (breed publiek), buurtbewoners en experts (inschaling Fort in breder kader) waarop het participatie- en communicatieproces verder afgestemd wordt.

Om waardevolle input aan te leveren voor de opmaak van het Masterplan en tot een onderbouwde visie te komen richt het participatietraject zich op het verbeelden van de toekomst met aandacht voor de uitvoerbaarheid. Concreet worden daarbij de noden van de huidige gebruikers in kaart gebracht, de noden en behoeften van toekomstige gebruikers vertaald naar droombeelden en in kaart gebracht welke acties daarvoor nodig zijn.

Droommuur tijdens Open Fortenweekend

Met de organisatie van een Open Fortenweekend tijdens Open Monumentendag op 11 en 12 september 2021 werd het fort een eerste keer kenbaar gemaakt bij het breed publiek. Tijdens dit weekend werd gezocht naar enthousiaste mensen die mee wilden nadenken over het toekomstig gebruik van het fort en konden hun ideeën over de toekomst van het fort via een droommuur achterlaten. Aanvullend werden ook de deelnemers aan teambuildings, historische wandelingen en digitaal via Hoplr bevestigd.

Dit leverde een 390 reacties op wat resulteerde in een 800 tal dromen/ideeën. Meer dan 150 deelnemer hebben aangegeven betrokken te willen worden in het verder traject.

De ideeën/dromen over de toekomst van het fort werden vertaald in 15 unieke stellingen (droombeelden) en thematisch geclusterd. De stellingen bevatten geen concrete ideeën maar principes die verder vorm geven aan de visie.

Overzicht geclusterde stellingen

CLUSTER 1: natuur/ groen karakter

- Het Fort stelt de natuur en het groene karakter centraal
- Het Fort is een thuis voor de vleermuizen
- Het fort/de fortengracht is een mooie locatie om aan zachte waterrecreatie te doen
- Het Fort is een oase van rust

CLUSTER 2: beleving

- Het Fort is een thuis voor verenigingen
- Het Fort en haar infrastructuur stimuleren 'ontmoeten'
- Het Fort toont haar militaire verleden en laat dit ten volle beleven
- Het Fort is een sterke toeristische en erfgoedkundige troef voor Lier
- Het Fort is een ideale locatie om in open lucht culturele activiteiten aan te bieden
- Het Fort nodigt uit voor avontuur, sport en spel

CLUSTER 3: Fortenlandschap

- Het Fort moet haar authentieke en uniek karakter bewaren.
- Het Fort is een landschap waarin de gebouwen opnieuw een betekenis krijgen
- Het Fort is klaar voor veelzijdig gebruik
- Het Fort krijgt terug haar originele toegang.
- Het Fort toont haar militaire verleden en laat dit ten volle beleven
- Het Fort en haar infrastructuur stimuleren 'ontmoeten'

CLUSTER 4: Verenigingen

- Het Fort is een Thuis voor verenigingen

Participatieavond

Op woensdag 27 april 2022 organiseerden we een participatiemoment waarop 33 geïnteresseerden present tekenden. In kleine groepen gingen we aan de slag om de ideeën op basis van de clusters om te zetten in concrete voorstellen en brachten mogelijke locaties voor de uitvoering ervan op en rond de site van het Fort in kaart. Ook de verenigingen kregen hierin de nodige aandacht.

Opbouw van de avond:

- Plenaire toelichting:
  - situering Fort en noodzaak opmaak masterplan door Stéphanie D'Hulst, deskundige onroerend erfgoed, stad Lier
  - stand van zaken van het masterplan: resultaten context en analyse door Wim Debaene, projectleider Masterplan, Regionale Landschappen
  - Terugkoppeling resultaten droommuur Philip De Koninck, deskundige participatie, stad Lier
- keuze van een thema/cluster aan de hand van moodboard en geclusterde stellingen uit de ideeënmuur
- Opdeling in groepen en kennismaking met elkaar
- Overlopen, prioriteren en individuele invulling geven aan stelling
- Bepalen van een gedeeld toekomstbeeld aan tafel
- Delen van acties
- Visualisatieoefening van de mogelijke acties op plattegrond

De inzichten uit de participatieavond worden doorvertaald tot krachtlijnen per cluster.

Krachtlijnen van de cluster Natuur & groen karakter

Tafelbegeleiders: Caroline Coart & Philip De Koninck

De focus en prioriteit volgens de deelnemers ligt binnen deze cluster op:

- 'Het fort en haar omgeving zijn (voornamelijk) een stille oase van natuur en groen'.

De rode draad in deze cluster is **levend water**.

De deelnemers suggereerden volgende acties om terug levend water te bekomen in de Fortgracht:

- De opmaak van een waterbeheersplan
- Droogleggen van fortgracht, oppompen
- Afgraven van de modder, sluikstort en mogelijk militair materiaal (sanering van de fortgracht) en bladval
  - Aanwezigheid krabben en schildpadden aanpakken
- Nieuwe bladval voorkomen door bomen kort bij de gracht te verwijderen (reactie van anderen als je goed saneert hoeven bomen niet weg)
- Lozing van afvalwater verenigingen aanpakken
- Heraanleg van een toegangsbrug en verwijderen van de toegangsdam zodat er terug circulatie ontstaat (dam doorboren of vervangen door een brug(vleermuizenbrug))
- Stroming herstellen door Schollebeek en Driepikkelloop opnieuw aan te sluiten
- Eventueel beluchters herstellen(enkel indien voorgaande maatregelen niet volstaan) te vermijden in het kader van lawaai

Ook het inbedden van de natuur en het groene karakter in de nabije omgeving kreeg de nodige aandacht. Deelnemers suggereerden bosuitbreiding in NW-richting door het creëren van een ecologisch systeem en het opkrikken van de biodiversiteit. Het behoud en herbevestigen van de open ruimte corridor sluit hier naadloos op aan.

De deelnemers suggereerden eveneens om de binnenzone van het fort op te splitsen in zones en het gebruik daarop af te stellen:

- Rood: zone waarin een gans jaar activiteiten kunnen plaatsvinden, huisvesting verenigingen en ontsluiting Fort
- Oranje: zone waar in de zomermaanden zachte recreatie kan plaatsvinden, ~~tijd~~-afgestemd op het vleermuizen seizoen
- Groen: zone waar geen activiteiten in plaatsvinden, enkel voorbehouden voor fauna en flora met nadruk op vleermuizen populatie, biotoop vleermuizen

Krachtlijnen van de cluster Beleving

Tafelbegeleiders: Karen Proost & Thomas Buys

De focus en prioriteit volgens de deelnemers ligt binnen deze cluster op de stellingen:

- 'Het Fort is een sterke toeristische en erfgoedkundige troef voor Lier'
- 'Het Fort is een ideale locatie om in open lucht culturele activiteiten aan te bieden'
-

Vanuit toeristisch en erfgoedkundig standpunt heeft de beleving van het Fort prioritair een educatief doel waarbinnen de militaire historiek een belangrijke plek krijgt. Aanvullend is het uiterst geschikt voor cultuurbeleving in openlucht en een ontmoetingsplek voor scholen. De organisatie van kleinschalige evenementen kan een meerwaarde vormen. Bij uitbreiding kan het fungeren als intergenerationele ontmoetingsplaats.

De deelnemers suggereerden volgende acties om invulling te geven aan de stelling 'Het Fort is een sterke toeristische en erfgoedkundige troef voor Lier':

WAT	WIE
Museumbeleving, gebruikmakend van de omgeving: 1. herinneringseducatie 2. Virtual Reality (beetje passé?) 3. Theaterproject op maat	Argus, adviesraden, Simon Stevinstichting Thtr zkt nm Ontwikkelen van een vrijwilligersgroep rond het fort Coöperatie met buurtwerking "mijl" Archief, museum
Kunstbeleving Ook jong talent	Curator, academie
Natuureducatie, intensifiëren van de natuurbeleving en duiding geven	Natuurpunt, Argus, Lierse scholen, ...
Fietstoerisme	Regionale landschappen, ...
"De moeite doen omdat het de moeite is"	

Daarnaast wordt aan de stad gevraagd om een **meldpunt** te creëren waar mensen hun ei kwijt kunnen rond het fort en waar ideeën samenkomen. Een website, een persoon, een telefoonnummer, een mailadres.

Samenvattend werd een summiere **SWOT-analyse** opgemaakt

VOORDELEN:

- Unieke kenmerken= bouwvalligheid (ruïneuze karakter), authentiek karakter

NADELEN:

- Mogelijke gevolgen zoals verkeersdruk, overlast, drukte

WENSELIJKHEID:

- Instandhouding

STRATEGIE:

- Inzetten op intensifiëring, maak de ervaring zo écht mogelijk
- Inzetten op duurzaamheid
- Hou het vooral kleinschalig

QUOTE: *Het is de moeite waard, maar je moet er moeite voor doen om er te geraken.*

Krachtlijnen van de cluster Fortenlandschap

Tafelbegeleiders: Sofie De Laet & Wim Debaene

De focus en prioriteit volgens de deelnemers ligt binnen deze cluster in eerste instantie op de stellingen:

- 'Het Fort moet haar authentieke en uniek karakter bewaren'
- 'Het Fort toont haar militaire verleden en laat dit ten volle beleven'.

Voor de deelnemers is er een sterke verwevenheid tussen beide stellingen.

Vervolgens koppelen de deelnemers ook de stellingen 'Het Fort is een landschap waarin de gebouwen opnieuw een betekenis krijgen' en ' Het Fort is klaar voor veelzijdig gebruik' aan elkaar. Er is in het fort enkel plaats voor zacht recreatie de behoeftes uit de stelling te kunnen vrijwaren. De geschiedenis van fort (museumfunctie) dient een prominente plaats te krijgen in de beleving van het fort.

Stellingen 1+5: educatie/museum

WAT	WIE	WANNEER
Militair/historisch - Kaal fortlandschap - Tijdslagen keelcaponnière - Voorgevel kazerne zacht restaureren	Simon Stevin	
Veiligheid en toegankelijkheid gebouwen verbeteren	Stad	
Vleermuizen en natuur	Natuurpunt	Beperkte toegang, niet in de winter

Stellingen 2+3: zachte recreatie

WAT	WIE	WANNEER
Tijdelijke evenementen !	Stad + externe partners Oa verhuur	Zomer
Beeldentuin	Stad + externe partners Oa verhuur	Zomer
Expo	Stad + externe partners Oa verhuur	Zomer
Mobiele horeca	Stad + externe partners Oa verhuur	Zomer
Bereikbaarheid fiets verbeteren	stad	

De deelnemers gaven duidelijk aan dat mobilhomes niet wenselijk zijn alsook een grootschalige parking. Schaal evenementen beperken ivf mobiliteit.

Vervolgens wensen de deelnemers dat de toegang tot het fort verbeterd wordt door enerzijds de historische brug te herstellen als originele toegang en anderzijds door de aansluitende fortgebouwen terug toegankelijk te maken.

Krachtlijnen van de cluster Verenigingen

Tafelbegeleiders: Stéphanie D'Hulst en Michel De Herdt

De stelling 'Het Fort is een Thuis voor verenigingen' dekt vele ladingen. De verenigingen zijn tevreden met de huidige locatie en wensen graag te blijven. Het is een mooie afgelegen locatie die veilig is om de sport uit te oefenen.

- Het schieten in het Fort is geëvolueerd van 'schieten naar het Fort' tot 'schieten in het Fort';
- De schietclubs hebben een historisch verleden als gildes die de stad verdedigden. Historisch verleden zichtbaar maken en inbedden in de museale ontsluiting;
- Unieke locatie voor het uitoefenen van radio activiteiten door ligging in weids open landschap. Is uniek voor Europa. Ze stellen dat de antennes een herkenning zijn, ingebed en zelfs een meerwaarde voor het landschap.

De verenigingen stellen zich open voor verandering maar er heerst een mate van bezorgdheid rond de symbiose van hun activiteiten op het fort en het breed toegankelijk maken van het fort. De noodzaak aan verbetering van huisvesting wordt door alle deelnemers onderschreven.

Eveneens werd er een eerste aanzet gedaan tot het maken van de vertaalslag van de noden en behoeften naar acties op korte en lange termijn.

Acties op korte termijn:

- Opmaken van huurcontracten met degelijke voorwaarden.
- Uitwerken van een communicatieplan
- Aanstellen van een fortcoördinator
- Herstellen en/of optimaliseren van de IBA zodat sanitair optimaal kan gebruikt worden.
- Opstellen van een beheersovereenkomst met Natuurpunt zodat samenleven in het Fort kan vastgelegd worden en zekerheid kan bieden naar de toekomst.

Acties op middellange termijn:

- Voorbereiding milieuanvraag voor schietclubs:

Volgende stappen

Deel 1 van het masterplan, wat het resultaat is van een bundeling van alle expertise die er momenteel gekend is over het Fort van Lier, is afgerond.

In mei wordt de opmaak van fase 2 van het masterplan aangevat. Het uitwerken van een beheersvisie voor het Fort met concrete acties op kort en lange termijn. Alle betrokkenen worden hierbij bevestigd in de loop van de maand juni.

Daarnaast laat de stad een positioneringsrapport opmaken. Voor dit rapport gaat de stad een samenwerking aan met een strategisch planner/marketeer. Het vertrekpunt binnen deze samenwerking zijn de resultaten van het participatietraject. De resultaten van het participatietraject worden geanalyseerd, men voert een marktonderzoek uit binnen de context van Lier en ruimere regio en het onderscheidend vermogen van het Lierse Fort zal worden onderzocht. Het rapport zal zijn plek krijgen binnen het masterplan wat de uitvoerbaarheid ervan aanzienlijk zal vergroten en het risico verlagen.

